

Bondebjergets historie.

Fortalt af Per Tønner, 2012.

Bofællesskabet Bondebjerget med 80 boliger samt 4 fælleshuse blev befolket i perioden 1/10 1982 – 1/7 1983. Bofællesskabstanken var på dette tidspunkt på sit højeste. Danmark var faktisk pioner på området, men idéen spredte sig til andre lande. Der blev således her i landet etableret 38 bofællesskaber i perioden 1972 til 1986. I dag er der, mig bekendt, kun tale om oprettelse af ældrebofællesskaber.

Bondebjerget adskiller sig dog på flere områder fra andre. Dels er det landets største og dels er det bygget som alment boligbyggeri. Langt størstedelen af de øvrige er privatejede – der er kun tale om en to-tre stykke, der som Bondebjerget er på lejebasis.

Forhistorien bag bebyggelsen adskiller sig også væsentligt fra andre af slagsen.

Grundidéen opstod i starten af 1979 i Odense Andels Boligforenings afd. 17, Åhaven beliggende mellem Bellinge og Dyrup. Denne er en meget stor afdeling med 362 boliger. En af de større boliger var overtaget af afdelingen og indrettet som fælleshus. Grundet bebyggelsens størrelse blev det dog især benyttet af de beboere, som boede i nærområdet. Åhaven havde på det tidspunkt store problemer med indeklimaet i boligerne, og en stor del af beboerne var plaget af allergi gener. En gruppe på godt en halv snes husstande overvejede derfor kraftigt at flytte fra bebyggelsen. Hertil kom, at de ikke følte det sociale liv i afdelingen inspirerende. Men da det både var samhørighedsfølelse, ønske om det fælles hus, som de benyttede meget, samt ønske om at bevare tilknytningen til Bellingskolen, hvor en del havde børn som elever, var boligalternativet ikke til stede. Tanker om køb af grund og opførelse af bofællesskab med 16 boliger blev forkastet af økonomiske årsager.

Et andet sted i bebyggelsen boede en del personer med tilknytning til bofællesskabet "Drejerbanken" i Skalbjerget. Der opstod kontakt mellem disse to grupperinger og visionerne blev mere strukturerede. Også erfaringer fra en ølejr på Lyø, som havde haft temaet "Alternative boformer" var med til at præge debatten.

Resultatet var, at en arbejdsgruppe blev nedsat. En af nytillkommerne, ingeniør Willy Mortensen, med erfaring i byggesager blev primus motor i den nye arbejdsgruppe. Der blev taget kontakt til Odense Andels Boligforening, som var positivt indstillet på tanken om at etablere et bofællesskab i området.

Arbejdsgruppen foreslog et areal, ejet af Odense Kommune, beliggende hvor Lettebækvej udspringer fra Fåborgvej. Da dette område var planlagt udstykket til 16 parcelhusgrunde anbefalede arbejdsgruppen et bofællesskab på 20 boliger samt et fælleshus på samme areal.

Odense Kommune var dog ikke indstillet på at afhænde grunden til dette formål. Derimod kunne boligforeningen oplyse, at gartner Alfred Pedersen overvejede at tilbyde foreningen det ca. 40.000 m² store areal beliggende over for Bellingskolen. Tidsmæssigt befinder vi os nu ved årsskiftet 1979-80.

Arbejdsgruppen foreslog køb af en del af arealet, hvilket Alfred Pedersen afslog: Der var tale om alt eller intet. Der opstod et dilemma. Hvis boligforeningen købte området og 25% blev udlagt til bofællesskab, medens resten blev anvendt til anden type byggeri, ville helheden blive en selvstændig afdeling under boligforeningen. Hermed ville bofællesskabet komme i klart mindretal. Samtidig med dette skulle der vælges en arkitekt for det kommende byggeri, hvad dette så ellers måtte blive. Boligforeningen havde et forslag, men bøjede sig for arbejdsgruppens ønske om at indkalde flere. Efter møde med disse var arbejdsgruppens valg Sten Holbæk og Fællestegnestuen. Der var ganske vist tale om en arkitekt med større erfaring i hospitalsbyggeri end i boligbyggeri, men han havde dels tæt kontakt til "Drejerbanken", samt stor interesse i bofællesskabstanken. Det lykkedes arbejdsgruppen at overtale boligforeningen til at acceptere dette valg.

Arkitekten foreslog arbejdsgruppen at udvide grundlaget, overtage hele grunden og arbejde ud fra en idé om 4 grupper á 20 boliger med hver sit fælleshus. Det endte, som ses, med denne løsning.

Hermed var startskuddet givet for en meget stor opgave. Boligforeningen havde givet grønt lys for en ekstrem stor beboerindflydelse. Pludselig skulle der, i samarbejde med arkitekten, udarbejdes boligstørrelser, design og indretning. Eksempelvis spørgsmålet om fælleshusets placering. Skulle det ligge centralt eller mere perifert? Og ikke mindst: Hvordan finder vi de mennesker, der har interesse i denne boligform og kan udfylde de 60 ekstra boliger, der pludselig er kommet på banen.

Mange initiativer blev startet, lige fra mund til mund metoden til propagandamateriale udlagt på biblioteker m.m. samt afholdelse af informationsmøder bl.a. på "Badstuen" i Odense.

Da bofællesskaber var en del af tidens trend var der mange interesserede. Og opgaver til mange.

Der skulle udarbejdes vedtægter og retningslinjer, så ansøgere vidste, hvad de gik ind til, der skulle nedsættes et forretningsudvalg til overordnet styring og der skulle etableres en gruppe til styring af ventelister og indpasning af kommende indflyttere. Andre arbejdede med indretning af fælleshuse og hvordan dette skulle finansieres, andre igen med teknik og energi.

Boligministeriet måtte inddrages for at give dispensation for almindelig udlejning og mulighed for at en gruppe kunne overtage udlejningsret og ventelistestyring.

Samtidig kom ændrede forslag fra arkitekt og design jævnligt på banen. For at fastholde folk, som ikke lige deltog i arbejdsgrupper, men var interesserede i stedet, blev der ca. hver anden måned afholdt stormøder til orientering om udviklingen. Dette har i øvrigt medført, at en generalforsamling, som i boligforeningsregi hedder afdelingsmøde, hos os stadig hedder stormøde. Det var allerede på dette tidspunkt, at det blev besluttet, at viceværtsarbejdet skulle udføres af beboerne selv. For at dette kunne fungere, blev der udformet et tillæg til lejekontrakten, som stadig anvendes, hvor man skriver under på, at der er forpligtelser til at deltage aktivt i afdelingens arbejdsopgaver.

Efterhånden blev boligstørrelser og placering fastlagt, og der begyndte at komme beboernavne på de enkelte boliger. Kort sagt, grupperne begyndte at etablere sig, om end kun på papiret. Der var dog, naturligvis, nogle der valgte at udtræde fra ventelisten og andre som dermed rykkede op.

Samtidig blev samarbejdet med arkitekten mere intenst. Sten Holbæk havde stor opmærksomhed på ønsker om boligindretning og bidrog selv med en mængde kreativitet. Det blev en unik mulighed for beboerne i alment byggeri til selv at skabe deres bolig. Dette skulle selvfølgelig

koordineres, så boligerne som basis blev bygget på faste moduler. Resultatet blev 2 modultyper, som går igen i boliger af skiftende størrelse, fra 58 m² til 112 m².

Efterhånden som planlægningen skred fremad og økonomien skulle på plads, måtte en del ønsker dog skrindlægges, bl.a. brændeovn i alle boliger og altaner på nogle hustyper.

Omkring dette tidspunkt var de enkelte bogrupper så fastlagte, at de begyndte at afholde deres egne møder og drøfte fremtidig struktur, og der lå stadig meget arbejde i at holde styr på nye ventelistedemedlemmer, finde egnede emner til ubesatte boliger samt finde ud af, hvem der ikke længere var interesseret.

Kun enkelte har været nævnt ved navn, men mange andre lagde et stort arbejde og megen entusiasme i projektet. Uden dem havde det hele snublet i startfasen.

Da "arbejdsnavnet" Bofællesskabet Bellinge ikke havde den store klang, blev et af de nye stridspunkter at finde navn til barnet. Adskillige forslag blev bragt på banen, såsom "Firkløveret", "Mariehønen", "Humlen". Der var flertal for det sidste, og sådan hed det en kort stund, men det blev heldigvis underkendt af Odense Kommune. En daværende viceskoleinspektør på Bellingskolen, medlem af Bellinge Lokalhistoriske Forening, foreslog Bondebjerget, som jo har lokalhistorisk betydning. Ganske vist er dette ikke det originale Bondebjerg men dog nabo, så historisk set har de vel trampet lidt på stedet. Navnet blev derfor valgt. Desværre nægtede postvæsenet at lade navnet blive postadresse, så det endte jo med det grusomt besværlige Sædekildegårdvej.

Omsider var stedet indflytningsklart om end kun delvis. Der blev således indflytning i grupper på 10 boliger ad gangen. Forløbet havde opstart 1/10 1982 og afslutning 1/1 1983. Dette gjaldt dog kun for 3 af grupperne. Den sidste, gruppe 4, måtte afvente dispensation for opførelse, idet der var usikkerhed vedrørende endelig placering af det, som på det tidspunkt, kom til at hedde "Ny Assensvej". Problemerne blev løst, og den sidste gruppe var klar til indflytning i juni 1983.

Som tidligere nævnt havde en dispensation fra Boligministeriet givet mulighed for selv at styre ventelister samt anvisningsret til boliger for førstegangsljere. Dette selvfølgelig ment som en nødvendig erkendelse af de specielle problemer omkring etablering af et bofællesskab.

Som anvisningsretten overgik til boligforeningens udlejningsafdeling, overgik også den overordnede styring fra forretningsudvalget til den nyoprettede afdelingsbestyrelse, som da såvel som grupperne, fik nok at se til. Den rinder i hu, den gamle talemåde: "Et er søkort at forstå, et andet er skib at føre". Og det må nok erkendes, at på mange måder blev det en sejlads på oprørt hav.

Dels var det en afdelingsbestyrelse, som var ganske uerfaren. Men der var samtidig fire autonome grupper, som heller ikke havde erfaring i denne boform, så stille gik det ikke af. Hertil kommer, at grupperne fra starten var vidt forskellige. Gr. 1's beboere var i hovedsagen de oprindelige idéfolk, der havde været med gennem hele processen, kendte hinanden og var vant til at arbejde sammen. De blev derfor på mange måder toneangivende for hele afdelingen om end ikke altid lige populære i samme. Det skal dog indskydes, at denne gruppe i 15 år havde den laveste fraflytningsrate for hele afdelingen, så flyttede de godt nok alle sammen inden for få år. Igen en talemåde: "Når en tave knækker, springer tovet".

For gruppe 2's vedkommende var situationen en anden. Her kendte kun få hinanden fra optaksfasen, havde ikke deltaget i planlægningsperioden og kom derfor med mere forskellige

forestillinger om at bo i bofællesskab. Dette medførte flere års problemer, udflytninger og klikedannelser, hvor kun fællesspisningerne var et samlingspunkt.

Heller ikke gruppe 3 havde været repræsenteret i planlægningsgruppen, men havde været stærkt inde i optaktsfasen. Hertil kom at en god del havde erfaring fra politisk græsrodsarbejde og dermed kendskab til hinanden og til organiseret arbejde. Gruppen blev derfor hurtigt velfungerende, om end ofte uenig med helheden.

Da gruppe 4 omsider kom til, mere end 6 mdr. efter den store indflytning, var det igen med personer, som dels ikke kendte hinanden og dels mødt af noget, som virkede etableret. Dette var uden tvivl medvirkende til gruppens i starten store udflytningsprocent. Alt for mange var flyttet ind helt uden at vide, hvad der ventede dem. Erfaringer fra andre, og mindre, bofællesskaber har vist, at begyndelsen ofte er svær. Den blev givetvis ikke lettere af, at Bondebjerget rummer mere end 250 individer. Det skal dog nævnes, at allerede i slutningen af 1984 udkom det første beboerblad med navnet "Bondebjergavisen". Navnet blev kvalt ved fødslen, og allerede i starten af 1985 udkom bladet under navnet "Sigurd – bare jeg var en tegneserie". Navnet kom fra en børneudsendelse på TV og har hængt ved siden. Bladet udkommer stadig, periodisk. Perioderne er ind imellem meget lange.

Bortset fra 1987, et år med stor panik grundet en 15% huslejestigning og derfor forslag om frasalg af friarealer til såvel ungdomsboliger som motionscenter, er årene jo gået. Og endda rimeligt godt.

Meget er slidt, bygningerne koster mere i vedligeholdelse, køkkeninventaret er ikke længere moderne. Men mest af alt er holdningerne slidte. Fraflytningsprocenten er steget de seneste år og færre står på venteliste til et bofællesskab. Indflytningspotentialet har flyttet sig fra par med børn til især enlige mødre. Selvfølgelig kommer der nyindflyttere med lyst og ydeevne, men mange kommer med ønske om at modtage og finde aflastning uden tanke for at skulle yde en indsats for fællesskabet.

Der er, givetvis, nye idéer på vej. Bofællesskabstanken kan rumme så meget, det nye mangler bare formulering. Bondebjerget rummer vidunderlige muligheder for børn, omgivelsesmæssigt såvel som kontaktmæssigt. Det samme for voksne, hvis de, som børn, tør bruge det.

Det må erkendes, at flere grupper har mangel på fællesspisninger, at infrastrukturen halter, at der er stor inaktivitet og at opgaver såsom snerydning må overdrages til firmaer. Og der er stadig store forskelle grupperne imellem. Nogle vælger således at blive boende på stedet, men flytter til en anden gruppe. Men vi er da også nogle, der ikke kunne forestille os en anden boform.

Et citat fra en amerikansk bog om bofællesskaber i Danmark rammer ret præcist, hvad det hele drejer sig om: "Når jeg kommer hjem fra arbejde, køber jeg ind, medens min mand henter børnene i dagplejen. Så snart vi er hjemme, skal der laves mad, gøres rent og spises. Bagefter skal børnene i seng. Vi har aldrig tid til hinanden og da slet ikke til andre. Der må da kunne findes en bedre måde". Det er jo det, vi stadig, mere end 20 år efter "fødslen" stadig arbejder på.